

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Hippologenheten

Seminariekurs i hästens biologi, 5 hp

2014

**Grupphästhållning ur hantering och
inridningssituation**

Erika Nilsson

Strömsholm

HANDLEDARE:

Karin Morgan, Strömsholm

Seminariekurs i hästens biologi (HO0084) är en obligatorisk del i hippologutbildningen och syftar till att ge de studerande grundläggande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt kunna analysera och relatera olika värden, samt redogöra för uppgift skriftligt och muntligt. Föreliggande arbete är således ett studentarbete på A-nivå och dess innehåll, resultat och slutsatser bör bedömas mot denna bakgrund.

INNEHÅLL

INLEDNING	2
Problem	2
Syfte	2
Frågeställning	3
MATERIAL OCH METOD.....	3
RESULTAT	3
DISKUSSION	4
Slutsats	6
SAMMANFATTNING	6
REFERENSER.....	7
Internet	7
Personliga meddelanden.....	7

INLEDNING

Hästen är i det vilda beroende av sin flock för att kunna överleva. En grupp är starkare än en enskild individ och det minskar naturligtvis risken för att bli ett byte för rovdjuret, i första hand genom ren utspridningseffekt. Dessutom finns det en chans till att rovdjuret upptäcks i tid. Hästens flockstruktur består av så kallade haremsflockar och flocken består av en hingst, två till fyra ston och deras avkommor som ännu inte är könsmogna. Ungstona och unghingstarna lämnar flocken när de är runt ett till fyra år. Ungdjuren bildar nya haremsflockar, stona bildar ganska snart en ny flock medan unghingstarna lever i ungarflockar innan de är mogna nog att skaffa sig egna harem, vilket inte är förrän längst fem års ålder. Unghingstarna rör sig över stora ytor och ägnar sig åt en hel del lekkamper. Nu när människan har domesticerat hästen, kan stona bilda denna typ av gruppering med besläktade ston eller bilda kompispar som inte behöver vara släkt. Valacker blir som ett mellanting mellan ston och unghingstar i det sociala sammanhanget, beroende på deras könskaraktär. (Rundgren & Planck 2005, ss. 14-16)

Hästen har en god inlärningsförmåga som den behövde på stäppen för att överleva och föröka sig. Denna inlärningsförmåga använder sig människan utav vid inläring. Definition på inläring kan beskrivas som ”en relativt uthållig förändring av beteendet grundat på erfarenhet”. (M. Rundgren, pers. medd., 2012)

Inläring sker genom stimulus; vilken som helst förändring i djurets omgivning som den kan uppfatta, och respons; en förändring i beteendet som har svarat på stimuli. Några av de olika inlärningsförmågorna är habituering, klassisk betingning och instrumentell betingning (*trial and error*). Habituering betyder tillvänjning. Denna typ av inläring används ofta och när man vänjer unghästen vid exempel sadeln. Klassisk inläring är känt för Pavlovs försök att ringa på en klocka innan hunden fick sin mat, så småningom kopplade hunden ihop klockan med mat och började dregla redan när klockan ringde. Betingning används ofta i hästhantering och hästen betingas mycket lätt. Instrumentell betingning används ofta tillsammans med klassisk betingning när vi vill att hästen ska reagera på våra olika kommandon eller hjälper. Man använder sig av positiv och negativ förstärkning och även av positiv och negativ straff. (Tidningen Hästfynd, 2001)

Genom att unghästen får växa upp i en flock och leka med jämnåriga hästar får den öva upp sin kroppkontroll, vilket gynnar dess framtida hållbarhet. Skelettet anpassas och stärks hela tiden på den aktiva hästen, även leder, senor och ligament gynnas. Bland det viktigaste unghästen får, genom att leva tillsammans med andra är också den psykologiska faktorn, det ger en trygg och harmonisk individ. (Fredricson & Andersson, 2006 s. 13)

Problem

Fördelarna för hästen att leva i grupp är att den blir en harmonisk och trygg individ genom den sociala kontakten med övriga flockmedlemmar. Den stärker också sin kropp och kroppskontrollen förbättras. Problemet är att många tror att unghästen blir osocial, svårhanterlig, stor skaderisk och svår att rida in när den går på lösdrift, man tror alltså att arbetet med hästen blir svårare. (Lagerhjelm & Mattson, 2013)

Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur unghästen påverkas av att hållas i grupp och samtidigt kunna hanteras och arbetas av människan.

Frågeställning

Studiens frågeställning är; hur påverkas unghästen hanteringsmässigt och dess inlärningsförmåga av att hållas i grupp?

MATERIAL OCH METOD

Detta är en litteraturstudie. De databaser som har använts till studien är Primo och Scopus. Sökorden som har använts är:

Horse OR equine* AND learning AND group housing*
*Horse*AND learning*

RESULTAT

De främsta fördelarna som är funna för grupphållna hästar är att deras naturliga beteenden blir mer tillgodosedda, särskilt deras sociala behov, än hos hästar som står uppstallade på box. Det visade Visser et al (2008) i deras studie, där 36 tvååriga holländska halvblod ingick i studien. Hälften av hästarna var uppstallade i enskilda boxar på 10,5 m² och andra hälften grupperades två och två på en yta av 48 m². Studien pågick i tolv veckor och olika beteenden observerades under de tre första veckorna. Under vecka tio utsattes de för ett test i trygg miljö. Vecka tolv utsattes de för ett ”*Novel Object test*”, alltså en provocerande handling utfördes, i detta fall sänktes ett paraply ner från taket. I stallet sattes det på en inspelningsutrustning på hästen och även en pulsmätare. Sedan leddes den ensam in i en arena där den släpptes lös och efter cirka två minuter sänktes paraplyet ner från taket och efter fem minuter fångades hästen. Det fanns ingen skillnad i beteendemässigheten och i pulsfrekvens vid att vidröra paraplyet mellan de olika grupperna. Resultatet av de olika beteendena under de tre första veckorna visade att mellan 50-65 % av tiden användes till att äta. Under den första veckan spenderade de hästarna som var inhysta i par, mer tid till att äta än de enskilda hästarna. De enskilda hästarna visade signifikant högre grad av att stå vaksamma, sovande eller slumrande än parhästarna. Stressrelaterade beteenden som gnäggande, krefsande, nafsande, pillande på krubban/väggen och frustande visades betydligt oftare hos de enskilda hästarna. De visade alltså mer beteenden än parhästarna under de tre första veckorna efter installning. De sparkade och utträttade också sina naturbehov mer. I slutet av studien visade 12 av de 18 individuella hästarna en eller flera stereotypa beteenden, så som vävning, krubbitning och boxvandring. Ingen av de grupphållna hästarna visade någon typ av stereotypi. (Visser et al. 2008)

I Søndergaard & Ladewig (2004) studie höjer man vikten av att hålla unghästar i grupp efter deras försök där man stallade in åtta hästar individuellt och hyste in 12 hästar i fyra grupper om tre hästar i varje. Skillnaden mellan de två grupperna var den sociala miljön. De grupphållna hästarna svarade betydligt snabbare på de olika träningsstegen, vilket betyder att den positiva effekten av grupphästhållning utvecklar hästarnas sociala beteende. De gruppinhysta hästarna visade mindre beteenden till att bita och sparka på tränaren, vilket de tror beror på att de inte har samma behov av samspel som enskilt inhysta hästar. De lärde sig också att förstå tränarens signaler bättre än enskilt hållna hästar. (Søndergaard & Ladewig 2004)

Nackdelar som är funna vid att hålla hästar i grupp är att de reagerar mer på att bli ensamma i en ny situation. I Søndergaard & Halekoh (2003) studie skulle hästarna bland annat testas i en ny miljö där den var själv inne i en arena. Där blev de grupphållna hästarna mer oroliga genom att de gnäggade mer än enskilt hållna hästar. Enskilda hästar binder sig inte lika mycket med sina boxgrannar som den grupphållna hästen gör med sina gruppmedlemmar. (Søndergaard & Halekoh 2003)

Även rangordningen i flocken kan påverka hästarna genom stress. Om hästarna lever i en stabil grupp och i hemmiljö minskas deras stressbenägenhet. Stressiga förhållanden påverkar inlärningsförmågan negativt, så som ny miljö och en instabil grupp. Det är en grupp där det finns ranghöga hästar som påverkar de andra hästarna negativt. Det gör att de ranglåga hästarna känner av stress och kortisolnivån höjs, vilket medför sämre inläring. I Christensens (2012) studie visade hästarna som hölls i en stabil grupp och på bete en låg kortisolnivå när de skulle testas i en arena där ett pyramidformat stativ med ett vitt-rött band fanns inne i arenan. Resultatet visade att stresskänsligheten påverkade inlärningsförmågan och som då kan ha att göra med gruppstrukturen. (Christensens 2012)

Till största del visar det att inlärningsförmågan och hantering av hästar var positiv hos de hästar som hölls i grupp. Dock visar studien av Sønndergaard & Halekoh (2003) att kontakten till människan var sämre hos de hästar som hölls i grupp. De hästar som närmade sig och tog kontakt med människan var de hästar som var inhysta enskilt. Det var både hästar som inte var hanterade och hästar som var hanterade. Det var ett hanteringstest och de testades i ny miljö men även i hemmiljö. Där såg man att enskilt hållna hästar visade mer utforskande beteende och mindre rastlöst och letande beteende. Den enskilt hållna hästen närmade sig tidigare och var lättare att närma sig med stigande ålder. Hästen leddes in till en arena där den var själv i tre minuter och efter tre minuter kom en person in och stod intill väggen, för att därefter fånga hästen. Testerna utfördes i hemmiljö när hästarna var 6, 9, 12, 18, 21 och 24 månader gamla. De testades i ny miljö när de var 12 och 24 månader gamla. Deras resultat visar då att enskilt hållna hästar verkar förbättra människa och djur relationen, men vill ändå lyfta fram att gruppställning har en enorm positiv effekt på det sociala beteende på unghästar. (Sønndergaard & Halekoh 2003)

När det gäller inläring visar det att de hästar som får gå tillsammans med andra och ströva omkring på stora ytor, har bättre inlärningsförmåga än enskilt hållna hästar. I Sønndergaard & Ladewig (2004) studie skulle 20 hästar från sex månaders ålder till två års ålder hanteras enligt ett fastlagt schema. Det innebar leda, binda upp, röra hästen, lyfta hovar mm. i olika steg. Hästarna gick enbart vidare till nästa steg när de klarat föregående. Resultat visade att de gruppställna hästarna klarade fler steg än de enskilda hästarna och visade mindre oönskat beteende. De gruppställna hästarna var också enklare att hantera och träna. (Sønndergaard & Ladewig 2004)

Även i Rivera et al (2002) studie visade deras resultat att de hästar som hölls i grupp behövde mindre tid till att lära sig. I denna studie skulle 16 arabhästar ridas in, först vänjas vid utrustning, sedan arbetas från marken i *round pen* och när det var dags, satt rytteren upp i sadeln. Blodprov och pulsmätare användes. Sammanlagt krävde de uppstallade hästarna mer tid till att slutföra utbildningen än gruppställna hästarna, som gick ute dygnet runt. De uppstallade hästarna bockade och sparkade också mer än gruppställna hästarna. Man såg dock ingen skillnad i ridutbildningsdelen mellan de två grupperna. Men de uppstallade hästarna bar sina huvuden högre och var mer spända/styva i halsen än i den andra gruppen. (Rivera et al 2002)

DISKUSSION

För att klargöra vad författaren i denna litteraturstudie menar med orden hantering och inläring ska de definieras. Definition på ordet hantering är; det arbete man utför från marken, så som leda, borsta, binda upp, alltså all daglig hantering man gör med hästen. Ordet inläring betyder att hästen ska lära nya saker. Hur bra hästen lär sig har många betydande faktorer, yttre förhållanden, väder, typ av uppställning, rutiner, möjlighet till kamrater, hur mentalt avspänd hästen är. Dessutom är personen som hanterar hästen en viktig faktor, alltså hur konsekvent personen är som ledare.

Rivera et al (2002) och Søndergaard & Ladewig (2004) kom fram till att unghästar lärde sig bättre när de hölls i grupp, de hästarna krävde mindre tid till att slutföra en utbildning än enskilt hållna hästar. De visade mer naturliga behov och mindre stereotypa och stressrelaterade beteenden. De hästar som hölls i grupp visade också mindre beteenden till att nafsas, bita eller sparka den som hanterade hästen, vilket tros kan ha betydelse för den sociala kontakten den grupphållna hästen får genom sina kamrater. Den enskilt hållna hästen tar då sin sociala kontakt med människan eftersom den inte har några kamrater att umgås med. Kontakten till människan blir då på fel sätt, eftersom hästen vill använda människan som en kamrat istället för att se den som en ledare. Den enskilde hästen får inte den trygghet och harmoni som en grupp ger, vilket då visas på människan genom att den vill nafsas, bitas mm och visar stressiga beteenden (Søndergaard & Ladewig 2004). Den har också större risk för att skapa stereotypier (Visser at el 2008) genom att den anpassas för mycket till människan, hela 67 % av de enskilt hållna hästarna visade någon typ av stereotypi, vilket är ett ganska starkt bevis på att unga hästar påverkas mycket hårt av att stallas in på box. Mot bakgrund av detta resonemang kan denna snabba förändring hos unghästen bidra till stress och onaturliga beteenden. Man kan då anta att detta inhysningssystem inte passar för alla typer av hästar och framförallt inte unga hästar. Det kan troligen bero på att unga hästar inte är lika mycket miljöpåverkade och visar då starkare beteenden för förändringar än vad kanske äldre hästar hade gjort. Den äldre hästen är mer miljöpåverkad och reagerar inte lika starkt på förändringar.

Eftersom vi vet att hästen är skapt för att leva i en flock och ströva omkring tillsammans, är det inte konstigt att de hästarna som hölls i grupp blev lugnare och tryggare individer att arbeta med. De får en del av sina naturliga behov tillgodsedda genom gruppen, som formar den till en harmonisk individ. Vi vet att unghästen från det vilda bildar ganska tidigt egna flockar och ängar även tid åt att leka med jämnåriga kamrater, särskilt unghingstarna som lever i ungarflockar (Planck & Rundgren, 2005 s. 14-15). Man kan då förstå att det är viktigt för unghästen att leva i flock.

Nackdel som är funnen är att det är stressande för unghästen att gå ifrån sina flockmedlemmar (Søndergaard & Halekoh 2003) samtidigt säger Søndergaard & Ladewig (2004) att det inte kan ha så stor betydelse, eftersom i deras test lärde sig de grupphållna hästarna bättre än de uppstallade hästarna. Samtidigt som de tog upp problemet menade de att det inte skulle ha så stor betydelse på inläringen.

Genomgående med alla studierna är att de har valt unga hästar, vilket kan ses som en fördel då de ännu inte blivit påverkade så mycket av människan och miljön. Genom att bara välja unga hästar vet man inte hur de äldre hästarna fungerar i att hållas i grupp och samtidigt fortsätta att utbildas där inläring sker. Studierna har skilt sig i om de enbart har observerat beteenden (Visser at el 2008; Christensens 2012) eller observerat både beteende och träning/utbildning (Søndergaard & Ladewig 2004; Rivera et al 2002; Søndergaard & Halekoh 2003). Det har även varit svårt att använda sig av kontrollgrupper när man enbart gör beteendestudier men några av de studier som undersökte träning/utbildning använde sig utav en kontrollgrupp (Rivera at el 2002; Søndergaard & Halekoh 2003).

Resultatet påverkas också av miljöförhållanden, där vi vet att hästarna påverkas olika beroende på väder och vind. Antalet hästar har varierat allt från 20- 40 hästar, 20 hästar (Søndergaard & Ladewig 2004) kan tyckas vara ett lågt antal för att få ett bra resultat, men studien gjordes under två vintersäsonger, vilket kan göra att studien ändå ger ett bättre resultat. Samtidigt kan man tänka att eftersom det är samma individer som testas igen, kanske inte resultatet skiljer så mycket från förra perioden. För att få ett säkert resultat krävs det att många individer testas. Det har varierat mellan olika hästtyper, de som har används är arabhästar (Rivera et al 2002), danska varmblod (Søndergaard & Halekoh 2003; Christensens

2012) och holländska varmblod (Visser et al. 2008). Detta gör också att resultatet blir säkrare och mer trovärdigt, man vet att det inte är bara en grupp som har testats utan flera grupper.

Genom den här litteraturstudien visar det att uppställningsformen har betydelse för hur hästen påverkas i hantering och inläring. Hästar blir trygga och mer psykiskt stimulerande genom att hålla dem i grupp, och det en klar fördel för oss människor också med tanke på säkerheten. Trygga och lugna individer som får sina naturliga behov tillgodosedda blir lättare att arbeta med och det blir även säkerhetsmässigt, det minskar risken för sparkar, bitmärken och så vidare. Fredricsson & Andersson (2006) anser också att bland det viktigaste unghästen får, genom att växa upp i flock med jämnåriga hästar, är den psykiska faktorn, det ger en trygg och harmonisk individ. Den unga hästens hållbarhet ökar när den får växa upp i grupp och den får stärka sina leder, senor och ligament.

Utifrån denna litteraturstudie är det viktigt att människor, framförallt unghästutbildare, får denna kunskap om hur unghästar ska hysas in, för att få bästa resultat på sitt arbete med hästarna. De kan vinna både tid och pengar på detta. Det kan vinnas tid på utbildning eftersom inläringen kommer att ske snabbare. Hästarna kommer framförallt bli mer harmoniska eftersom de får leva närmare sina naturliga behov, genom att ströva omkring på större ytor tillsammans med sina flockmedlemmar. Dessa hästar ser också människan som en ledare istället för att använda människan till att bli en flockmedlem. Vidare är det intressant att undersöka om människan vinner pengar genom tidsbesparingen, både genom tiden på utbildningen och även stallkostnader, då det oftast är lönsammare att hålla hästar på lösdrift. Det är också intressant att ta reda på hur hästarna påverkas av att flockstrukturen hela tiden ändras med tanke på om man bedriver en unghästutbildning, där det hela tiden kommer och går olika hästar. Man kan förvänta sig att det påverkar hästarna negativt eftersom gruppen blir instabil. Det man möjligen kan göra är att ha olika typer av grupper, en grupp där det är hästar som ska utbildas under en längre period och några mindre grupper där det är hästar under kortare perioder.

Slutsats

Genom att unghästen får leva i en grupp kommer dess sociala behov att bli tillgodosett, vilket leder till en harmonisk och trygg individ. De grupphållna hästarna kommer att slutföra en utbildning snabbare eftersom de hade bättre inlärningsförmåga än de enskilt hållna hästarna. Hanteringen kommer också att bli säkrare hos grupphållna hästar, eftersom de visade mindre oönskade beteenden så som att bita och sparka tränaren.

SAMMANFATTNING

I det vilda är hästen beroende av sin flock för att kunna överleva, främst genom ren utspridningseffekt (Planck & Rundgren, 2005). Hästen har en god inlärningsförmåga som den hade redan på stäppen och som människan kan använda vid hantering och träning av hästen (Pers medd. Rundgren 2012). Bland det viktigaste hästen får genom att leva tillsammans i grupp är den psykiska faktorn, vilket ger en trygg och harmonisk individ (Fredricsson & Andersson 2006).

Problemet är att många tror att unghästen blir osocial, svårhanterlig och svår att rida in när den går på lösdrift tillsammans med andra hästar. Syftet med denna studie var att undersöka hur hästen påverkas av att hållas i grupp och samtidigt hanteras och tränas av människan. Det ledde fram till frågeställningen: hur påverkas unghästen hanteringsmässigt och dess inlärningsförmåga av att hållas i grupp?

Materialet till denna studie söktes i databasen Scopus och Primo med sökorden *horse, equine, learning* och *group housing*.

Enligt Søndergaard & Ladewig (2004) och Rivera et al (2002) har inhysningssystemet en stor betydelse för hästens inlärningsförmåga, då de visar att unghästen i grupp lärde sig snabbare och kan slutföra en utbildning snabbare än enskilt hållna hästar. Även hanteringen av grupphållna hästar var positivare då de sparkade och bet sina tränare mindre än hos enskilt hållna hästar (Søndergaard & Ladewig 2004). Nackdel som är funnen med att hålla unghästar i grupp är att de blir oroliga när de är ensamma i en ny miljö, det sågs genom att de gnäggade mer än de enskilda hästarna (Søndergaard & Halekoh 2003). Samtidigt säger Søndergaard & Ladewig (2004) att det inte har så stor betydelse för inläringen eftersom de grupphållna hästarna lärde sig bättre ändå.

Genom att unghästen får leva i en grupp kommer dess sociala behov att bli tillgodosett, vilket leder till en harmonisk och trygg individ. De grupphållna hästarna kommer att slutföra en utbildning snabbare eftersom de hade bättre inlärningsförmåga än de enskilt hållna hästarna. Hanteringen kommer också att bli säkrare hos grupphållna hästar, eftersom de visade mindre oönskade beteenden så som att bita och sparka tränaren.

REFERENSER

- Christensen, J W. Ahrendt, L P., Lintrup, R., Gaillard, C., Palme, R., Malmkvist, J. 2012. *Does learning performance in horses relate to fearfulness, baseline stress hormone, and social rank?* Animal Behaviour Science, 2012 Vol. 140(1-2): 44-52.
- Lagerhjelm, C. & Mattson, A. 2013. *Uppfödares syn på inridningshästar i grupphållning*. Examensarbete på kandidatnivå/Sveriges lantbruksuniversitet, K28. SLU, Enheten för Hippologisk högskoleutbildning. Uppsala.
- Planck, C. & Rundgren, M. 2005. *Hästens näringsbehov och utfodring*. 2. [utg.]
- Rivera, E., Benjamin, S., Nielsen, B., Shelle, J., Zanella, A.J. 2002. *Behavioral and physiological responses of horses to initial training: the comparison between pastured versus stalled horses*. Animal Behaviour Science, 2002 Vol. 78(2): 235-252.
- Søndergaard, E. & Ladewig, J. 2004. *Group housing exerts a positive effect on the behavior for young horses during training*. Animal Behaviour Science, 2004 Vol.87 (1): 105-118.
- Søndergaard, E. & Halekoh, U. 2003. *Young horses reactions to humans in relation to handling and social environment*. Animal Behaviour Science, 2003 Vol.84 (4): 265-280.
- Visser, E K., Ellis, A D., Van Reenen, C G. 2008. *The effect of two different housing conditions on the welfare of young horses stabled first time*. Animal Behaviour Science, 2008 Vol.114(3): 521-533.

Internet

- Tidningen Hästfynd. 2001. *Inläring hos hästar*.
<http://www.equerry.se/doc/upload/pdf/Inl%C3%A4rning%20hos%20h%C3%A4star%20-%20klar.pdf> (2014-01-13)

Personliga meddelanden

- Agronomie doktor M. Rundgren. 2012. Sveriges lantbruksuniversitet. Från föreläsning inom Hippologprogrammet, 2012-09-12.
-